

Metodická část

Zdroj dat

Hlavním zdrojem dat o výdělcích učitelů uváděných v této publikaci je **strukturální mzdová statistika**, která se provádí dle příslušného nařízení ve všech zemích EU¹. Speciální zpracování dat za učitele a vybrané ostatní pedagogické pracovníky z tohoto datového zdroje je dostupné od roku 2012. Údaje z tohoto zdroje se mohou z metodických důvodů mírně lišit od údajů o odměňování v regionálním školství, které sbírá a každoročně publikuje Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy (MŠMT).

Cílem strukturální mzdové statistiky je především poskytnout podrobné informace o mzdách v **jednotlivých zaměstnáních** vymezených podle mezinárodní **Klasifikace zaměstnání**. *Podrobné vymezení učitelů podle této klasifikace je uvedeno v následující kapitole.* Strukturální mzdová statistika se odlišuje od ostatních mzdových zjišťování, a to v několika směrech. Především jsou zde přímo sledovány mzdy jednotlivých zaměstnanců a nikoli celkové objemy na úrovni podniků či organizací. Jsou podrobně zjišťovány složky hrubého výdělku a také důležité personální údaje o zaměstnanci jako např. pohlaví, vzdělání, věk.

Strukturální mzdová statistika v současnosti vychází z dat **Informací a statistik o průměrném výdělku (ISPV)**, který v sobě slučuje údaje získané z **Informačního systému o platu a služebním příjmu**, tj. administrativního zdroje Ministerstva financí plošně pokrývající **platovou sféru**² a z **Výběrového čtvrtletního šetření o průměrném výdělku** Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV), které pokrývá **mzdovou sféru**³.

Ekonomické subjekty, které přísluší do **platové sféry**, **odměňují platem** podle § 109, odst. 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů. Patří sem učitelé zaměstnaní ve **veřejných mateřských, základních, středních a vyšších odborných školách** a konzervatořích, jejichž zřizovatelem jsou nejčastěji **obce, kraje** nebo **MŠMT**.

Do **mzdové sféry** se **zařazují ekonomické subjekty**, které **odměňují mzdou** podle § 109, odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů. Patří sem učitelé zaměstnaní v **soukromých a církevních mateřských, základních, středních a vyšších odborných školách** a konzervatořích.

Kromě výše uvedeného speciálního zpracování dat ze strukturální mzdové statistiky jsou v **tabulkové příloze** uvedeny i **podrobné údaje o platech učitelů** podle věku, pohlaví a vzdělání z výše uvedeného **Informačního systému o platu a služebním příjmu** zpracovaných pro **genderovou problematiku zaměstnanců ve školství MŠMT**⁴. Tento datový zdroj byl použit i pro tabulky s informacemi o **odměnách a příplatcích** a pro tabulky s údaji o **strukturu učitelů v platové sféře** na vybraných stupních škol podle vybraných charakteristik.

Tabulky s počtem a strukturou učitelů podle vybraných charakteristik byly zpracovány z údajů dostupných ve **Statistické ročence školství MŠMT - Výkonové ukazatele**, které pocházejí z **Výkazu o ředitelství škol R 13-01**⁵.

Níže jsou uvedeny **hlavní odkazy** na statistiky ČSÚ, MŠMT a MPSV z oblasti vzdělávání a trhu práce:

- **Statistika vzdělávání ČSÚ:** <https://csu.gov.cz/vzdelavani>
- **Statistika vzdělávání MŠMT:** <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/rocenky>
- **Statistika trhu práce ČSÚ:** <https://csu.gov.cz/trh-prace>
- **Statistika trhu práce MPSV:** <https://www.mpsv.cz/web/cz/statistiky-trhu-prace>
- **Strukturální mzdové statistika ČSÚ:** <https://csu.gov.cz/produkty/struktura-mezd-zamestnancu-2023>
- **ISPV:** <https://www.ispv.cz/>

¹ https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/earn_ses_main_esms.htm#quality_mgmt

² <https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/informacni-systemy/is-o-platech>

³ https://csu.gov.cz/vykazy/ispv-mpsv-v-1-04-ctvrtletni-setreni-o-prumernem-vydelku_psz_2023

⁴ <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/genderova-problematika-zamestnancu-ve-skolstvi>

⁵ <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/vzory-formularu-vykazu-pro-rok-2023>

Vymezení učitelů podle Klasifikace zaměstnání

Pro vymezení učitelů byla použita **Klasifikace zaměstnání (CZ-ISCO)**, která se používá v rámci výše uvedené strukturální mzdové statistiky. Tato klasifikace odpovídá mezinárodnímu standardu Mezinárodní organizace práce **ISCO-08 (International Standard Classification of Occupations)**.

Pro tuto publikaci byly **učitelé vymezeni** na základě níže uvedených skupin (3místný), podskupin (4místný) a kategorií (5místný) číselných kódů klasifikace CZ-ISCO.

- **Učitelé v mateřských školách (2342)**
- **Učitelé na základních školách (23303 + 2341)**
 - o Učitelé na 1. stupni základních škol (2341)
 - o Učitelé na 2. stupni základních škol (23303)
- **Učitelé na středních školách (232 bez 23204 + 233 bez 23303)**
 - o Učitelé praktického vyučování (23202)
 - o Učitelé odborného výcviku (23203)
 - o Učitelé odborných předmětů (23201)
 - o Učitelé všeobecně vzdělávacích předmětů (23301)
 - o *Učitelé na konzervatořích (23302)*
- *Učitelé na vyšších odborných školách (23107)*
- **Učitelé na školách pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (2352 bez 23525-23529)**
 - o Učitelé v mateřských školách pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami (23521)
 - o Učitelé na základních školách pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami (23522)
 - o Učitelé na středních školách a konzervatořích pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (23523)
 - o Učitelé na vyšších odborných školách pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (23524)

Kromě učitelů byly podle Klasifikace zaměstnání zpracovány i údaje za další **pedagogické pracovníky**:

- **Asistenti pedagoga (5312)**
- **Vychovatelé** kromě vychovatelů pro osoby se speciálními vzdělávacími potřebami (**23593**)
- **Řídící pracovníci ve školství (13411, 13451 a 13452)**
 - o Řídící pracovníci v oblasti předškolní výchovy (13411)
 - o Řídící pracovníci na základních školách (13451)
 - o Řídící pracovníci na středních školách (13452)

Šedou kurzívou jsou vyznačeny kategorie CZ-ISCO, za které **nejsou** k dispozici **samostatně** údaje ze Strukturální mzdové statistiky, neboť jejich počet je příliš nízký na to, aby vyhověl publikačním kritériím.

Vybrané samostatně sledované kategorie pedagogických pracovníků

Učitelé praktického vyučování (23202) a učitelé odborného výcviku (23203) zahrnují pedagogy (dříve také označované jako mistr odborného výcviku), kteří vzdělávají a vychovávají nejčastěji učně na středních odborných učilištích. Tito učitelé nemusí mít vysokoškolské vzdělání, ale musí absolvovat pedagogickou přípravu. Ve výstupech ze Strukturální mzdové statistiky jsou zahrnuti mezi učitele na středních školách.

Řídící pracovníci ve školství (13411, 13451 a 13452) zahrnují ředitele škol a jejich zástupce. Do kategorie řídicích pracovníků jsou zařazeni na základě klasifikace CZ-ISCO pouze ti řídicí pracovníci, u kterých činí řídicí činnost více než 50 % pracovní doby. Ve výstupech ze Strukturální mzdové statistiky nejsou zahrnuti mezi učitele.

Učitelé na školách a ve třídách pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (2352) jsou ve výstupech ze Strukturální mzdové statistiky zahrnuti mezi učitele v regionálním školství celkem. Ve výstupech samostatně jen za mateřské či jen základní nebo střední školy zahrnuti nejsou.

Podrobnější informace o Klasifikaci zaměstnání CZ-ISCO naleznete zde:

https://csu.gov.cz/klasifikace_zamestnani_-cz_isco- nebo zde: [ISPV - Metodické centrum CZ-ISCO](#)

Sledované proměnné (ukazatele)

V rámci **strukturální mzdové statistiky** jsou zjišťovány údaje o **výdělcích** (mzdě/platu) a **jejich složení** (podíl příplatků a odměn) za **jednotlivé zaměstnance**. Za tyto zaměstnance se pak zjišťují i důležité **osobní charakteristiky** jako je např. **pohlaví, věk nebo nejvyšší dokončené vzdělání**. Kromě těchto osobních údajů se zjišťuje i **zaměstnání** jednotlivých pracovníků, **sféra odměňování** (mzdová nebo platová) a **místo zaměstnání** (kraj). **Jde o údaje, které nejsou z jiných datových zdrojů v současné době k dispozici.**

Do **mezd** se **počítají** všechny mzdy za práci včetně **příplatků, prémie a odměn** a dále náhrady mzdy za neodpracovanou dobu (dovolenou, svátky, překážky v práci apod., **nezahrnují** se náhrady mzdy za pracovní neschopnost), které byly v daném období zaměstnancům zúčtovány k výplatě. Jedná se o **hrubé mzdy**, tj. před snížením o pojistné na veřejné zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, zálohové splátky daně z příjmů fyzických osob a další zákonné nebo se zaměstnancem dohodnuté srážky.

Pro zjednodušení se v tabulkách i v textové části publikace používá **pojem mzdy**, který zahrnuje jak výdělků zaměstnanců ve mzdové, tak v platové sféře odměňování, pokud to není explicitně rozlišeno.

Plat je peněžité plnění poskytované za práci zaměstnancům v pracovním poměru k zaměstnavateli, který na odměňování těchto zaměstnanců využívá zcela nebo převážně veřejné zdroje (prostředky ze státního rozpočtu, z ostatních veřejných rozpočtů nebo z veřejného zdravotního pojištění). Taxativní výčet těchto zaměstnavatelů je obsažen v § 109 odst. 3 Zákoníku práce. Podrobněji viz následující [odkaz](#).

UPOZORNĚNÍ: Někteří učitelé a ostatní pedagogičtí pracovníci mohou ve školství částečně pracovat i na základě jiných vztahů než je pracovní poměr k zaměstnavateli. Odměny za tyto práce nejsou považovány za mzdu. Nejčastěji to jsou odměny za práce podle dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr (DPP, DPČ).

Průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnance v daném roce je vztažena k **placené době**, tedy počtu měsíců, za které mzdu či náhradu mzdy zaměstnanec skutečně pobíral. Odečtena je doba nemocí a dalších neplacených nepřítomností v práci za daný rok. Do výpočtu průměrné hrubé měsíční mzdy **se zahrnují** pouze zaměstnanci, kteří u daného zaměstnavatele **odpracovali nejméně jeden měsíc**, a zároveň (dle doporučení Eurostatu) činila jejich stanovená **týdenní pracovní doba alespoň 30 hodin**.

Údaje o **průměrné mzdě a platu** jsou spočítány z úvazků přepočtených na plnou roční pracovní dobu, zatímco vyplacená mzda konkrétního zaměstnance je ovlivněna např. absencí z důvodu nemoci nebo kratším pracovním úvazkem. Vážený způsob výpočtu umožňuje korektní stanovení platové a mzdové úrovně **jednotlivých zaměstnání a srovnání v čase**.

Kromě **průměrné hrubé měsíční mzdy** (aritmetický průměr) jde uváděn i **medián hrubé měsíční mzdy**, který ukazuje mzdu zaměstnance uprostřed mzdového rozdělení, a vypovídá tak mnohem lépe o skutečné mzdové úrovni v konkrétní kategorii. **Medián** je hodnota, jež dělí uspořádanou řadu čísel na dvě stejně početné poloviny.

V publikaci jsou samostatně uváděny i údaje o průměrných mzdových **příplatcích a odměnách** a jejich podílu na celkovém průměrném platu/mzdě učitelů. Mezi odměny se zahrnují například pololetní nebo roční cílové nebo mimořádné odměny. Pokud jde o příplatky, tak v případě učitelů sem patří především **osobní příplatky**, zvláštní **příplatky za výkon prací třídního učitele a příplatky za přímou pedagogickou činnost nad stanovený rozsah**.

V tabulkách je nově uvedeno i rozložení hrubých měsíčních mezd učitelů **do jednotlivých pásem** umožňující určit **mzdovou a platovou diferenciaci** výdělků učitelů.

Absolutní údaje o průměrné mzdě a mediánu mzdy sledovaných skupin učitelů a vybraných skupin ostatních pedagogických pracovníků jsou doplněny o jejich **srovnání s průměrnou mzdou a mediánem za zaměstnance celkem** a za **vybrané skupiny zaměstnanců** např. podle pohlaví, věku, dokončeného vzdělání, sféry odměňování či kraje jejich působení získané taktéž ze Strukturální mzdové statistiky. U učitelů je kladen důraz na srovnání s průměrnou mzdou **zaměstnanců s vysokoškolským vzděláním a zaměstnanců v platové sféře**.

Detailní metodické informace o sledovaných ukazatelích jsou k dispozici zde:

<https://www.ispv.cz/cz/Vysledky-setreni/Methodika.aspx>

Údaje o výdělciích učitelů dostupné z jiných datových zdrojů

Údaje o mzdách a platech učitelů v regionálním školství jsou dostupné nejen z výše uvedené strukturální mzdové statistiky, ale i ze zjišťování MŠMT prostřednictvím **Čtvrtletního výkazu o zaměstnancích a mzdových prostředcích v regionálním školství (P 1-04)**⁶. Údaje MŠMT se mohou lišit od údajů zpracovaných v rámci **Strukturální mzdové statistiky** z následujících důvodů:

- **Rozdílné vymezení učitelů a ostatních vybraných pedagogických pracovníků.** Vymezení učitelů ve výstupech ze Strukturální mzdové statistiky v této publikaci vychází z Klasifikace zaměstnání CZ ISCO, která je mezinárodně srovnatelná. **MŠMT**⁷ používá pro vymezení učitelů ve výkazu P 1-04 číselník kategorií školských pracovníků v souladu se **Zákonem o pedagogických pracovnících**. Ve většině případů budou v obou zdrojích učitelé vymezení podobně, ale nepatrné odlišnosti zde mohou nastat. Například:
 - o **MŠMT** ve svých datech o výdělciích učitelů (na rozdíl od výstupů ze Strukturální mzdové statistiky) **nezahrnuje učitele praktického vyučování a odborného výcviku**, které sleduje zvlášť.
 - o **MŠMT** ve svých datech o výdělciích učitelů **řadí mezi učitele i řídicí pracovníky ve školství (ředitele a jejich zástupce)**, kteří jsou ve výstupech ze Strukturální mzdové statistiky sledování zvlášť.
 - o **MŠMT** ve svých datech o výdělciích učitelů v mateřských, základních a středních školách řadí mezi učitele rovněž i **učitele na školách a ve třídách pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami**. Ve výstupech ze Strukturální mzdové statistiky se v údajích publikovaných samostatně za učitele mateřských, základních a středních škol nezapočítávají a sledují se zvlášť. Údaje za tyto učitele jsou zahrnuty pouze ve výstupech za všechny učitele v regionálním školství celkem.
- **Rozdílný výpočet průměrné mzdy.** Ve výstupech MŠMT z výkazu P 1-01 je průměrná mzda počítána jako podíl celkových objemů finančních prostředků na mzdy/platy pro zaměstnance v dané kategorii (učitel atd.) za rok a průměrného ročního přepočteného evidenčního počtu těchto zaměstnanců. V rámci strukturální mzdové statistiky jsou zjišťovány údaje o výdělciích (mzdě/platu) a jejich složení (podíl příplatků a odměn) za jednotlivé zaměstnance. Za tyto zaměstnance se pak zjišťují i důležité osobní charakteristiky jako je např. pohlaví, věk nebo nejvyšší dokončené vzdělání.
- **Rozdílné pokrytí učitelů pracujících ve mzdové sféře.** MŠMT obesílá výkazem P 1-04 plošně všechny školy zařazené do **rejstříku škol a školských zařízení**⁸, tj. včetně soukromých a církevních škol, kde jsou učitelé odměňováni mzdou. Na rozdíl od údajů ze Strukturální mzdové statistiky, výkazem P 1-04 nejsou obesílány například mateřské školy, které nejsou registrovány v rejstříku škol a školských zařízení, a nemají tudíž oprávnění poskytovat vzdělávání v rámci povinné předškolní přípravy, nebo zahraniční školy bez akreditace MŠMT. Zdrojem údajů za mzdovou sféru je v rámci Strukturální mzdové statistiky výběrové pololetní zjišťování o průměrném výdělku, ve kterém mohou být získané výsledky zatíženy výběrovou chybou. Přestože jsou sebrané údaje následně očištěny a převáženy na celou populaci subjektů, mohou být výstupy ovlivněny velikostí výběrového vzorku.
- Další rozdíly mezi údaji MŠMT získanými z výkazu P 1-04 a údaji ČSÚ získanými ze Strukturální mzdové statistiky plynou z faktu, že se do výsledků strukturální statistiky **nezahrnují zaměstnanci s týdenním úvazkem kratším než 30 hodin**.

Poznámky k tabulkám

Podrobné poznámky ke zveřejněným údajům a k jednotlivým tabulkám jsou uvedeny přímo v tabulkové příloze.

⁶ <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/p-1-04-ctvrtletni-vykaz-o-zamestnancich-a-mzdovych>

⁷ Například v publikaci „**Statistická ročenka školství – Zaměstnanci a mzdové prostředky**“

⁸ <https://rejstrik.msmt.cz/rejskol/>

